

РОЗДІЛ 4 ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО

УДК 811.11

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.3.22>

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВІВ ГІПЕРО-ГІПОНІМІЧНИХ ВІДНОШЕНЬ В ТЕРМІНОЛОГІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА

PECULIARITIES OF HYPER- HYPONYMIC RELATIONS IN THE TERMINOLOGY OF INFORMATION LAW

Мельник П.В.,

orcid.org/0009-0009-0801-3942

*магістр філології, магістр педагогіки вищої школи, народний депутат України,
голова підкомітету з питань координації програм технічної допомоги Європейського Союзу та співпраці з
Євратомом Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України з Європейським Союзом*

Упорядкування й систематизація термінології будь якої галузі знань супроводжується логічними відношеннями як особливим різновидом парадигматичних зв'язків між термінами. Відношення подібності вибудовуються на основі внутрішніх зв'язків між окремими властивостями і якостями термінолексем. Така взаємодія між поняттями зазвичай має ієрархічну структуру. На лексико-семантичному рівні мови гіперо-гіпонімічні (родо-видові) відношення входять до числа найважливіших універсальних зв'язків лексичної одиниці вимірювання й мають важливе значення для формування мовної картини світу. Гіпонімія, тобто родові відношення слів, у яких лексична одиниця ширшого плану, значення, змісту (гіперонім) виражає вужче поняття (гіпонім) є одним із основних засобів вираження відношень підпорядкування й співпідпорядкування наукових понять. Лавиноподібне зростання інформації в усіх галузях знань і діяльності сприяє виникненню значної кількості нових понять і їхніх назв. Інтенсивні процеси спеціалізації окремих галузей знань актуалізують вивчення на загальних засадах новітніх термінологічних систем як мовного явища, поглиблення розуміння особливостей системної організації галузевих терміносистем і лексичної системи мови в цілому.

У запропонованій статті здійснено аналіз закономірностей та специфіки гіперо-гіпонімічної організації української термінологічної системи інформаційного права. З'ясовано, що базові синтетичні терміни мають здатність до утворення родо-видових ланцюжків шляхом уточнення спеціальних ознак і властивостей терміна, а це в свою чергу вказує на процес становлення системи гіпо-гіперонімічних відношень як одного з видів парадигматичних зв'язків, сформованих навколо термінів з ядерними поняттями, що засвідчує чітку організацію розгалуженої системи правових понять, її розвиненість та одночасно відкритість, спричинену безперервним розвитком нового напрямку юридичної діяльності в інтегрованому суспільстві.

Ключові слова: термінологія інформаційного права, термінологічна система, гіперонім, гіпонім, гіперо-гіпонімічні відношення.

At the lexical-semantic level of the language, hypero-hyponymic (genus-species) relations are among the most important universal connections of the lexical unit of measurement and are important for the formation of the linguistic picture of the world. Hyponymy, i.e. generic relations of words in which a lexical unit of a broader plan, meaning, content (hyperonym) expresses a narrower concept (hyponym) is one of the main means of expressing relations of subordination and co-subordination of scientific concepts. The avalanche-like growth of information in all fields of knowledge and activity contributes to the emergence of a significant number of new concepts and their names. Intensive processes of specialization of certain fields of knowledge actualize the study on general principles of the latest terminological systems as a linguistic phenomenon, deepening the understanding of the peculiarities of the systemic organization of branch terminological systems and the lexical system of the language as a whole.

The proposed article analyzes the regularities and specifics of the hypero-hyponymic organization of the Ukrainian terminological system of information law. It was found that the basic synthetic terms have the ability to form genera-species chains by clarifying the special features and properties of the term, and this, in turn, indicates the process of formation of a system of hypo-hyperonymic relations as one of the types of paradigmatic connections formed around the terms with nuclear concepts, which proves the clear organization of the extensive system of legal concepts, its development and at the same time openness, caused by the continuous development of a new direction of legal activity in an integrated society.

Key words: terminology of information law, terminological system, hyperonym, hyponym, hypero-hyponymous relations.

Постановка проблеми. Проблемне питання гіпер-гіпонімічних (родо-видових) відношень між термінами залишається актуальним і привер-

тає увагу лінгвістів. Це мовне явище ураховується як при складанні термінологічних словників так і в пошукових інформаційних системах, адже

засноване на логіко-семантичному підпорядкуванні й виступає фундаментальним відношенням, яке, структуруючи словниковий склад мови, вибудовує ієрархічну структуру окремих семантичних полів і лексичної системи мови в цілому. Термінологічна складова лексико-фразеологічного рівня мови науки, використовувана в професійній діяльності, доволі численна. Пояснення до цього знаходимо у відображенні в терміні прагнення людини раціоналізувати та оптимізувати як писемне, так і усне спілкування. На лексико-семантичному рівні мови гіперо-гіпонімічні відношення входять до числа найважливіших універсальних зв'язків лексичної одиниці вимірювання й мають важливе значення для формування мовної картини світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Гіпо-гіперонімічні відношення – одне з найпоширеніших явищ у термінологічних системах, яке уможливорює систематизацію професійних назв. Результати вивчення гіперо-гіпонімічних відношень у сучасному українському термінознавстві зафіксовані в численних наукових роботах. Родо-видові відношення в терміносистемі журналістики досліджувала М. Гонтар [1], у музичній термінології – С. Булик-Верхола [2], у екологічній – С. Овсейчик [3], в економічній – О. Чуешкової [4], у науково-технічній – Т. Михайлова [5], у податковій – О. Чорна [6]. У термінологіях правових галузей знань такий тип відношень описали А. Ляшук – юридична термінологія англійської та української мов [7], Н. Руколянська – термінологія кримінально-процесуального права [8], О. Шпильківська термінологія фінансового права [9], Г. Ус – термінологія сімейного права [10], Є. Ковкіна – криміналістична термінологія [11] та інші.

Постановка завдання. Незаперечним залишається той факт, що для сучасного етапу розвитку науки і техніки характерне лавиноподібне зростання інформації в усіх галузях знань і діяльності, яке сприяє виникненню значної кількості нових понять і, відповідно, їхніх назв. Інтенсивні процеси спеціалізації окремих галузей знань актуалізують вивчення новітніх термінологічних систем на загальних засадах як мовного явища, поглиблення розуміння особливостей системної організації галузевих терміносистем і лексичної системи мови в цілому. *Мета роботи* – дослідження особливостей гіперо-гіпонімічних відношень у термінології інформаційного права.

Виклад основного матеріалу. Систематизація та упорядкування термінології супроводжується логічними відношеннями як особливим різно-

видом парадигматичних зв'язків між термінами. З урахуванням загальних характеристик відношення подібності вибудовуються на основі внутрішніх зв'язків між окремими властивостями і якість термінолексем. Такі відношення між поняттями зазвичай ієрархічні й передбачають, що кожен клас – це вид вищий в ієрархічному ланцюзі рідів відносно розташованих нижче класів. Одним із основних засобів вираження відношень підпорядкування й співпідпорядкування наукових понять називають гіпонімію, тобто, у нашому розумінні, родові відношення слів, у яких лексична одиниця ширшого плану, значення, змісту (гіперонім) виражає вужче поняття (гіпонім). Власне лінгвістичні терміни «гіпонім» і «гіперонім» з'явилися у другій половині ХХ століття й пов'язані з роботами британського лінгвіста, семасіолога Дж. Лайонза, який називав слово з загальним, широким значенням гіперонімом, а слово з приватним, вузьким значенням – гіпонімом [12]. Але варто зазначити, що відношення в плані «загальне – приватне» неодноразово описувалися в наукових розвідках і до Дж. Лайонза.

Гіпонімія базується на логіко-семантичній субординації й трактується як універсальне, фундаментальне парадигматичне відношення, що структурує словниковий склад мови, виступає як «універсальний засіб тематичної ієрархічної організації конкретної терміносистеми» [13, с. 194]. Вивчення й усвідомлення родових відношень між термінами для розкриття змісту терміна в повному обсязі поряд з урахуванням тлумачення того чи іншого терміна в межах певної наукової термінології особливо значущі, адже, як зазначає М. Кочерган, «гіпонімія – це найбільш фундаментальні парадигматичні відношення, за допомогою яких структурується словниковий склад мови. На основі гіпонімії лексичні одиниці об'єднуються в тематичні й лексико-семантичні групи і поля. Саме тому, що панівними в лексикосемантичній системі є родо-видові відношення, превалюючим типом опозицій тут є інклюзивні. Це надає лексико-семантичній системі домінантно-підпорядкованої впорядкованості» [14, с. 269].

У термінології родо-видові відношення й дефініція взаємопов'язані, адже дефініція не лише пояснює значення терміна, а ще й встановлює його, при цьому значення суворо фіксується й формується через взаємовідношення в межах певної системи. Дефініції формуються в процесі наукового пізнання й містять мінімальну інформацію, необхідну для розуміння, сприйняття й розмежування окремих понять. Родо-видові дефініції можуть вибудовуватися для понять

будь-якої категорії, при цьому як родове поняття обов'язково виступає ознака найближчого родового поняття, а здатність формувати різні родо-видові групи від одного родового поняття «дає змогу подати розгорнуту семантичну структуру поняття, представити видові значення, незафіксовані в дефініції» [8, с. 119].

Вибір родової і видової ознак зумовлює класифікація, здійснювана за низкою незалежних ознак, тому видовою відмінністю в дефініції може виступати сполучення ознак. На думку С. Вовчанської, «гіперонімом може бути поняття, схарактеризоване з різних боків, конкретизоване за різними критеріями, гіпоніми групуються не в одне велике родо-видове утворення, а на основі одного гіпероніма утворюються кілька гіперо-гіпонімічних груп на підставі різних розрізнявальних класифікаційних ознак, кожна з яких є підставою поділу родового поняття на видові і слугує об'єднувальним чинником групи» [15, с. 103]. Гіпонімічні відношення в термінології інформаційного права виражені об'єднанням низки гіпонімів навколо загальної лексеми-гіпероніма – стрижневого компонента сполучення, а диференціюються різноплановими атрибутивними компонентами, і чим більше термінів, використаних для конкретизації значення родового поняття, тим ширше значення гіпероніма. Так, наприклад, термін *інформація*, зафіксований у Законі України «Про інформацію» на позначення «документованих або публічно оголошених відомостей про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі» [16] виступає гіперонімом до гіпонімів: *інформація автентифікації*, *інформація виклику*, *інформація вхідна*, *інформація керування*, *інформація обліку*, *інформація про особу*, *інформація про товар*, *інформація про акціонерне товариство*, *науково-технічна інформація*, *конфіденційна інформація*, *правова інформація*, *секретна інформація*, *документна інформація*, *екологічна інформація*, *статистична інформація*, *соціологічна інформація*, *інформація з обмеженим доступом*, *інформація про управління правами*, *інформація довідково-енциклопедичного характеру*, *інформація адресування (n)-протоколу*, *інформація державних органів та органів місцевого і регіонального самоврядування*, *інформація довідково-енциклопедичного характеру*, *інформація з відкритих джерел*, *інформація з внутрішніх джерел*, *інформація з обмеженим доступом*, *інформація із зовнішніх джерел*, *інформація нормативно-довідкова автоматизованої системи*, *інформація обліку*, *інформація про акціонерне товариство*, *інформація*

про діяльність державних органів приватизації, *інформація про особу*, *інформація про систему гарантування вкладів фізичних осіб*, *інформація про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація)* синоніми, *інформація про сумнівні фінансові операції*, *інформація про товар*, *інформація про управління правами*, *інформація звукова*, *зображувальна інформація*, *конфіденційна інформація*, *правова інформація*, *професійна інформація* та інші.

Подані атрибутивні словосполучення виступають гіпонімами родового терміна інформаційного права *інформація*. Значення гіпонімів містять семи, які вказують на характер інформації. Лексеми зазначених термінів пов'язані не тільки семантично, але й формально, бо містять загальний елемент – іменник *інформація*, а прикметники формально виражають значення диференціації сем, виступають на одному рівні як співгіпоніми (*співгіпоніми* – це терміни, які перебувають на одному рівні узагальнення, термінологічні одиниці одного видового ряду).

Так, гіперонім *безпека* у значенні «*стан, коли кому-, чому-небудь ніщо не загрожує*» [17, с. 137]. має такі гіпоніми: *безпека інформації*, *безпека даних автоматизованої системи*, *безпека мережі*, *безпека інформаційної мережі*, *безпека урядового або спеціального зв'язку (системи зв'язку)*, *інформаційна безпека*, *інформаційна безпека телекомунікаційних мереж*, *інформаційно-психологічна безпека*, *поштова безпека*.

Термін-гіперонім *документ* у значенні «*передбачена законом матеріальна форма одержання, зберігання, використання і поширення інформації шляхом фіксації її на папері, магнітній, кіно-, відео-, фотоплівці або на іншому носіїві*», зафіксованому в Законі України «Про інформацію», ст. 27 [16], охоплює наступні гіпоніми: *архівний документ*, *безхазяйні документи*, *вторинний документ*, *вхідний документ*, *документ за операцією із застосуванням платіжної картки*, *документи на папері*, *документи на переказ*, *документ на мікроформі*, *документ на ремонт*, *документ національного архівного фонду*, *документ особового походження*, *документ постійного зберігання*, *документ програмний*, *документ програмний експлуатаційний*, *документ тривалого зберігання*, *електронний банківський документ*, *електронний документ*, *ключові документи*, *комерційні документи*, *легалізований документ*, *нормативний документ*, *організаційно-методичні документи*, *організаційно-розпорядчий документ*, *особистий архівний документ*, *особливо цінний документ*, *особовий документ*, *офі-*

ційний документ, охоронний документ, паспортний документ, патентні документи, первинний документ, розпорядчий документ, розрахунковий документ, службовий документ, текстовий документ, унікальний документ.

Термін *запит* у значенні «*документ установленої уповноваженим органом форми, який подається адміністратору і на підставі якого формується довідка з Реєстру документів дозвільного характеру*», зафіксованому в «Тимчасовому порядку формування, ведення та користування реєстром документів дозвільного характеру», затверджений наказом Держкомпідприємництва України від 18.04.2006 р. № 39, п. 1.2 [18] є родовим до видових термінів: *інформаційний запит, запит щодо надання письмової або усної інформації, інформаційний запит щодо надання письмової або усної інформації, біографічний запит*.

Лексема *таємниця* у значенні «*те, що приховується від інших, відоме не всім; секрет; те, що не підлягає розголошенню*» [17, с. 14] виступає гіперонімом до гіпонімів *адвокатська таємниця, банківська таємниця, державна таємниця (секретна інформація) синоніми, аудиторська таємниця, лікарська таємниця, службова таємниця, таємниця заповіту, таємниця усиновлення дитини, таємниця наради суддів*.

У термінології інформаційного права спостерігаємо численні гіпонімічні утворення, а отже, чим більше термінів, що конкретизують значення родового поняття, тим ширше значення гіпероніма.

Виявляємо випадки, коли терміни, утворені від гіпоніма, отримують вужче значення:

захист інформації – захист інформації в інформаційній, телекомунікаційній або інформаційно-телекомунікаційній системі;

захист інформації – технічний захист інформації – технічний захист секретної інформації;

захист інформації – криптографічний захист інформації – криптографічний захист секретної інформації з тимчасовою стійкістю.

У таких відношеннях простежуємо послідовний тип зв'язку, де кожен наступний термін звужує своє значення шляхом спеціалізації з огляду на специфіку поняттєвої бази інформаційного права в цілому.

Здійснення будь-якої наукової класифікації, зокрема й термінології інформаційного права, не можливе без залучення спеціальних лексичних засобів.

Для родо-видових зв'язків досліджуваної термінології характерний багатий арсенал формальних засобів вираження, зокрема використання

прикметників та іменників як лексичних засобів вираження гіперо-гіпонімічних відношень. Аналізування термінологічного матеріалу дало змогу виявити два типи побудови таких відношень. За першим типом закріплені ряди, де гіперонімом виступає термін, виражений іменником, а гіпоніми сформовані видовими конкретизаторами, серед яких:

– прикметник – *мережа – відомча телекомунікаційна мережа; електронна торговельно-інформаційна мережа.*

– іменник – *безпека – безпека даних, безпека мережі, безпека зв'язку (системи зв'язку).*

– терміносполучення – *документація – документація на автоматизовану систему, документація об'єкта контролю, документ – документ страхового фонду, документ постійного зберігання, документ тривалого зберігання.*

У складених термінах-гіпонімах розрізнявальна ознака між одиницями встановлюється долученням означення до центрального компонента. Це відношення з *послідовним типом зв'язку*, коли значення наступного терміна порівняно із попереднім звужується й спеціалізується. Такий тип гіперо-гіпонімічних відносин простежується в структурах з гіперонімом, вираженим терміносполученням, і гіпонімом як доданим до нього прикметником (*криптографічний захист інформації – криптографічний захист інформації з тимчасовою стійкістю; інформаційна діяльність – наукова інформаційна діяльність, міжнародна інформаційна діяльність*) чи іменника (*комерційна таємниця – збирання комерційної таємниці, використання комерційної таємниці*). Означальні конструкції через свою номінативність термінологічніші за додаткові конструкції й особливо значущі для тлумачення термінів.

У структурі термінології інформаційного права простежуємо й *паралельний тип* родо-видового зв'язку, в основі якого лежать класифікаційні відмінності чи категоріальні ознаки, базові у створенні різних видових груп, підпорядкованих одному й тому ж гіпероніму:

– за джерелом інформації: *інформація з відкритих джерел, інформація з внутрішніх джерел, інформація із зовнішніх джерел;*

– за галуззю знання: *правова інформація, екологічна інформація, статистична інформація, соціологічна інформація;*

– за родовим об'єктом: *інформація про фінансові операції, інформація про товар, інформація про управління інформація про акціонерне товариство інформація про особу;*

– за ступенем секретності: *конфіденційна інформація, секретна інформація, інформація з обмеженим доступом;*

– за способом вираження: *інформація звукова, зображувальна інформація.*

Аналізований матеріал показує, що більшість термінів інформаційного права, об'єднаних формально-семантичними гіпонімічними відношеннями, утворені поєднанням гіперонімів з узгодженими й неузгодженими означеннями, вираженими прикметниками чи іменниками. Це дозволяє зробити висновок про те, що в термінології інформаційного права системність зв'язків виявляється не тільки на рівні логіко-понятійного співвіднесення, але й на власне мовному рівні – на рівні лексичних і словотвірних засобів.

Гіперо-гіпонімічні відношення в термінології інформаційного права мають ієрархічну структуру. За кількістю ознак, які супроводжують конкретизацію родового терміна в досліджуваній термінології слідом за О. Польшиковою [19, с. 212] виділяємо групи зі структурним виглядом простого ієрархічного дерева й розгалуженого ієрархічного дерева. Просте ієрархічне дерево має два основні яруси: гіперонімічний та підпорядкований гіпонімічний. Приклад структури родової групи, утвореної терміном *таємниця*, представлено на рис. 1.

Для розгалуженого ієрархічного дерева характерні додаткові елементи – яруси ознак, які займають проміжну позицію між гіперонімічним та гіпонімічним ярусом. Наприклад, родові поняття *документ* уточнене видовими поняттями за окре-

мими ознаками: *форма фіксації інформації й стадія створення*. Тому відповідне ієрархічне дерево між гіперонімічним та гіпонімічним ярусами розділене проміжним ярусом ознак (рис. 2).

Різноступенева семантична організація, яка характеризується тим, що один і той же термін виконує роль і гіпоніма, і гіпероніма термінології інформаційного права не характерна.

Родовидова понятійна система в термінології інформаційного права переважно моноієрархічна й створюється шляхом поділу єдиного початкового поняття вищого підпорядкування з покроковим додаванням індивідуалізованих ознак аж до досягнення потрібного рівня поділу.

Кожне таке поняття має тільки одне безпосереднє підпорядкування. У досліджуваній терміносистемі між терміноодинацями переважно виокремлюємо зв'язок титриступеневого зразка, наприклад:

I ступінь	документ
II ступінь	архівний документ
III ступінь	особистий архівний документ

Аналізуючи гіперонім і гіпонім з огляду на план вираження, традиційно розрізняємо формально-семантичні ряди, де в структурі кожного гіпоніма є гіперонім, і власне семантичні ряди, у яких в плані вираження гіпоніми не містять спільних елементів з гіперонімом. Найчастіше в термінології інформаційного права спостерігаємо наявність формально-семантичного способу зв'язку між родовими й видовими поняттями:

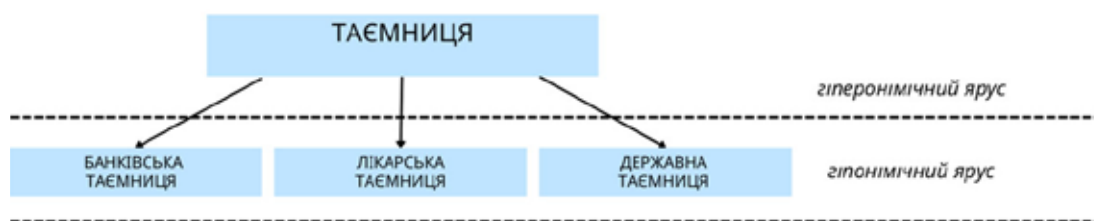

Рис. 1. Приклад простого ієрархічного дерева

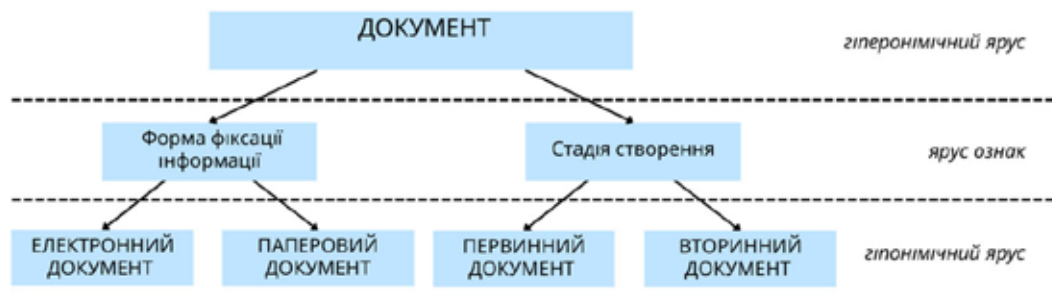

Рис. 2. Приклад розгалуженого ієрархічного дерева

– засоби масової інформації – друковані засоби масової інформації, електронні засоби масової інформації;

– система інформаційної безпеки – система менеджменту інформаційної безпеки, система забезпечення інформаційної безпеки.

Певна частина формально-семантичних відношень формується навколо спільних для термінологій різних суміжних галузей знань гіперонімів, гіпоніми до яких виражені вузькофаховим поняттями. Це засвідчує формально-семантичну гіпонімію як чинник залучення загальногалузевих термінів до формування терміносистеми. Так, наприклад, термін *безпека*, що позначає «стан, коли кому-, чому-небудь ніщо не загрожує. *Безпека інформації (даних) – захищеність інформації (даних) від несанкціонованих дій (випадкових чи навмисних)*» [20, с. 69] у досліджуваній термінології наявний у складі терміносполук і виступає головним. Далі шляхом логічного означення за допомогою фахових понять навколо нього формуються видові поняття: *безпека інформації, безпека даних автоматизованої системи, безпека мережі, безпека інформаційної мережі, безпека урядового або спеціального зв'язку (системи зв'язку), інформаційна безпека, інформаційна безпека телекомунікаційних мереж*.

Семантичний спосіб зв'язків гіперон-гіпонімічних відношень виявляємо при конкретизації переліку ознак гіпероніма, які виражені видовими термінами. Такий тип зв'язків присутній у термі-

нах, залучених до вираження загальнотеоретичних засад інформаційного права, наприклад:

– загрози інформаційній безпеці: *знищення та спотворення даних, отримання доступу до конфіденційних даних, пошкодження пристроїв інформаційні системи, отримання прав на виконання певних дій, отримання доступу до виконання фінансових операцій, отримання повного доступу до управління інформаційною системою;*

– засоби забезпечення інформаційної безпеки: *захист периметра мережі; системи запобігання вторгненням; Web-фільтрація даних; антіспам-системи; антивірусний захист.*

Висновки. У термінології інформаційного права базові синтетичні терміни мають здатність до утворення родо-видових ланцюжків шляхом уточнення спеціальних ознак і властивостей терміна, а це в свою чергу вказує на процес становлення системи гіпо-гіперонімічних відношень як одного з видів парадигматичних зв'язків, сформованих навколо термінів з ядреними поняттями, що засвідчує чітку організацію розгалуженої системи правових понять і її розвиненість та одночасно відкритість, спричинену безперервним розвитком нового напрямку юридичної діяльності в інтегрованому суспільстві. Подальше лінгвістичне вивчення гіпер-гіпонімічних відносин як уможливлення точнішого визначення семантичного наповнення термінологічних систем галузей знань, що перебувають у динамічному розвитку, вбачаємо перспективним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гонтар М. Родо-видові відношення в терміносистемі журналістики. *Вісник нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології», 2010. № 675. С. 83–86.
2. Булик-Верхола С. З. Гіперо-гіпонімічні відношення в українській музичній термінології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія, 2015. Вип. 15(1), С. 7–9.
3. Овсейчик С. Формування української екологічної термінології: монографія; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т філол. Київ: КІМ, 2017. 167 с.
4. Чуєшкова, О. В. Аналітичні номінації в економічній терміносистемі (структурно-типологічний аспект). (Дис. канд. філол. наук: спец. 10.02.01). Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Харків, 2002.
5. Михайлова Т. В. Гіпонімія як лексико-семантична категорія. *Лінгвістичні дослідження: Зб. наук. праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди*, 2015. Вип. 41, 57–66.
6. Чорна О. В. Гіперо-гіпонімічні відношення у податковій термінології. *Українська термінологія і сучасність*. Київ, 2009. Вип. XIII, С. 102–106.
7. Ляшук А. М. Семантична структура юридичних термінів української та англійської мов. (Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01). Київський національний лінгвістичний університет, Київ, 2007.
8. Руколянська Н. В. Лексика текстів кримінальнопроцесуального права в українській мові. (Автореф. дис. канд. філол. наук). Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. Дніпропетровськ, 2013.
9. Шпильківська О. В. Українська термінологія фінансового права. (Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2010.
10. Ус Г. Г. Українська термінологія сімейного права: генеза і структурно-системна організація (Дис. канд. філол. наук: спец. 10.02.01). Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2019. 235 с.

11. Ковкіна Є. В. Спеціальна лексика криміналістичної експертизи (генетичний та структурно-семантичний аспекти). (Дис. канд. філол. наук: спец. 10.02.01). Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2021. 235 с.
12. Lyons J. Frontmatter. In *Linguistic Semantics: An Introduction*. Cambridge: Cambridge University Press. 1995.
13. Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське термінознавство. Львів: Світ, 1994. 216 с.
14. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. Київ: Академія, 2006. 464 с.
15. Вовчанська С. І. Німецька фахова мова маркетингу: структурно-семантичний, лінгвопрагматичний та функціональний аспекти (Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04). Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Ів.-Франківськ, 2014. 223 с.
16. Руколяньська Н. Гіперо-гіпонімічні відношення в термінології кримінально-процесуального права. *Українська термінологія і сучасність: зб. наук. праць*. Київ: КНЕУ, 2007. Вип. VII. С. 118–120.
17. Закон України «Про інформацію», ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.03.2023)
18. Словник української мови: в 11 томах. Т. 1. Київ: Наукова думка. URL: <http://sum.in.ua> (дата звернення: 12.03.2023)
19. Тимчасовий порядок формування, ведення та користування реєстром документів дозвільного характеру, затверджений наказом Держкомпідприємництва України від 18.04.2006 р № 39, п. 1.2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.03.2023)
20. Польщикова О. М. Гіперо-гіпонімічні відношення в українській телекомунікаційній термінології. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. Вип. 6. С. 209–213.
21. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII. 1728 с.

УДК 811.161.2'27

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.27.3.23>

THE CONCEPT OF "SLANG" AND ITS BASIC CHARACTERISTICS

ПОНЯТТЯ «СЛЕНГ» ТА ЙОГО СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Мірошник С.О.,

orcid.org/0000-0002-4511-5704

старший викладач кафедри іноземних мов і перекладу
Національного авіаційного університету

Статтю присвячено сленгу та його сутнісним характеристикам. Мета статті полягає у визначенні поняття «сленг» та виокремленні його сутнісних характеристик. Встановлено, що сленг використовується у неофіційному стилі мовлення і може відтворюватись словом, фразою або реченням. Зазвичай сленг має високий рівень утворення та зникнення в домінуючій культурі. Проаналізовано низку наукових підходів до визначення поняття «сленг». З'ясовано, що сленг – це неофіційний словник, що складається з нових або довільно змінених слів у поєднанні з дотепними фігурами мовлення. Сленгізми – це виразні, головним чином іронічні, слова, що використовуються для створення нових назв для деяких речей, які є частими теми бесіди. Виокремлено такі характерні риси сленгу: сленг – це лексичне явище; сленг – це лексика, що виникає і використовується перш за все в усному мовленні; сленг характеризується яскраво вираженим фамільярним забарвленням більшості слів і висловлювань; фамільярне емоційне забарвлення багатьох слів і висловів сленгу відрізняється значним різноманіттям відтінків; сленг – це нелітературна мова; сленг – це розмовний варіант професійного мовлення, жаргон; сленг – це групова говірка; сленг – це варіант лексичних норм. Визначено, що до сленгу, як правило, відносять такі розряди слів та словосполучень: слова, які належать до злочинського жаргону; розмовні слова (колоквіалізми); образні слова та вирази; аббревіатури; діалектизми; професіоналізми; випадкові утворення (оказіоналізми); слова, утворені в результаті конверсії; звичайні слова та словосполучення літературної англійської мови, що іноді відносять до сленгу; контекстні значення слів, що виникли в результаті застосування окремих стилістичних прийомів (іронії, парафрази тощо). Доведено, що сутнісні характеристики сленгу поділяються на: загальні, групові, семантичні, формальні та додаткові характеристики.

Ключові слова: сленг, знакова система, мова та суспільство, літературна мова, емоційне забарвлення.